

הלילה! ומכאן הוכיח רב אדא מסורא שמותר לאשה לחפוף בלילה ולטבול.

דרש רבא: אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת.

אמר ליה רב פפא לרבא: והא שלח רבין באגרתיה: אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת.

ותמה על עצמך: היאך כל אשה חופפת ביום וטובלת בלילה — הא הלא בעינן תכף לחפיפה טבילה, וליכא! אלא שאמרו שתחוף ביום שמא בלילה לא תחוף היטב משום שממהרת לחזור לביתה ולשמש. והיינו, שבקושי התירו להרחיק את החפיפה מהטבילה ולהקדימה ליום משום שחששו שלא תחוף כראוי בלילה. אך לא התירו להרחיק כל כך ולהקדים לחפוף מערב שבת. הדר חזר אוקי והעמיד רבא אמורא עליה לידו, ודרש: דברים שאמרת לפניכם טעות הן בידי.

ברם כך אמרו משמיה דרבי יוחנן: אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול במוצאי שבת,

ותמה על עצמך היאך חופפת ביום וטובלת בלילה — הא בעינן סמוך לחפיפה טבילה וליכא!

והלכתא: אשה חופפת ביום וטובלת בלילה.

והלכתא: אשה לא תחוף אלא בלילה.

דרש מרימר: הלכתא כרב הסדא, שאין דנין "אפשר" מ"שאי אפשר" וכדמתרין רב יימר שאין לחוף בערב שבת ולטבול במוצאי ראש השנה, אלא תחפוף במוצאי ראש השנה.

איבעיא לחו: אשה מהו שתחוף בלילה ותטבול בלילה? האם גזרו חז"ל שאסור לחפוף בלילה שמא תמהר לטבול ולא תחפוף יפה או שלא גזרו?

מר זוטרא — אוסר. ורב חיננא מסורא — שרי — מתיר.

אמר ליה רב אדא [מסורא]⁽⁶⁶⁾ (לרב חיננא מסורא) (מר זוטרא) לאו הכי הוה עובדא בדביתהו באשתו [ד]אבא מרי ריש גלותא, דאיקוט, שהתקוטטה עם בעלה ולא רצתה לטבול. אזל רב נחמן בר יצחק לפיוסה. ואמרה ליה: מאי איתיה השתא, מדוע באת עכשיו הרי אין לך מה להאיץ בי שאטבול עוד הלילה.

תסגי די בכך איתי למחר — היה לך לבוא מחר לפייסני שאטבול. וידע רב נחמן מאי קאמרה ליה, מדוע אמרה לו כך — שלא חפפה מבעוד יום.

אמר: וכי דודי קדירות להחם בהם מים חסרת, וכי טשטקי שיושבים עליהם חסרת, וכי עבדי חסרת, שלא חפפת מבעוד יום? הרי את יכולה לחפוף עכשיו ולטבול

כדברי רב חיננא מסורא שהתיר.

66. כן גרס הב"ח, ואי אפשר לגרוס כגירסא שלפנינו מפני שמהעובדא דריש גלותא מוכח

(אלא) קשיא הלכתא אהלכתא!

לא קשיא, הא — דאפשר, הא — דלא אפשר — והיינו שכל אשה הטובלת ביום חול צריכה להקדים ולחפוף ביום. ואולם במקום שלא אפשר מפני שהוא מוצאי שבת, חופפת וטובלת בלילה ולא תקדים את חפיפתה לערב שבת⁽⁶⁷⁾.

מתניתין:

הקדמה

אשה שראתה דם בימי נדותה, הרי היא מעתה בחזקת רואה דם אפילו לאחר שעברו שבעת ימי נדה והחלו הימים הראויים לזיבה, כל עוד שלא בדקה עצמה ומצאה שפסק מעין דמיה.

בדיקה זאת נקראת 'פרישה בטהרה' או 'הפסק טהרה'.

ונחלקו תנאים במשנה להלן האם אפשר 'לפרוש בטהרה' ולקבוע בכך שפסק הדם עוד לפני סוף היום השביעי⁽⁶⁸⁾ [אם כי

הטהרה עצמה בטבילה תהיה רק בתחילת ליל שמינין, או שיש לחוש שתראה שוב פעם דם לאחר הפרישה בטהרה ואין ערך לבדיקה לפני סוף שבעת ימי הטומאה. ונתבארו במשנתנו ג' דעות —

א. דעה ראשונה — דעת תנא קמא.

נדה שבדקה עצמה ביום השביעי של ז' ימי נדתה בשחרית בלבד, ומצאה עצמה שהיא טהורה, ובין השמשות של היום השביעי לא הפרישה [הפסיקה] בטהרה, שלא בדקה את עצמה בסוף יום השביעי לנדתה וטבלה בליל יום השמיני, בסיום ימי נדתה, הרי היא בחזקת טהרה.

שכיון שפסק דמה לצאת ביום השביעי בשחרית אין לה לחוש שמא המשיך הדם לצאת לאחר מכן. ולכן, אפילו אם **לאחר ימים בדקה עצמה בימים הראויים לזיבה, ומצאה עצמה שהיא טמאה — הרי היא בחזקת טהרה עד עכשו, שאנו אומרים שדם זה עכשו הוא בא, ועד עכשו מוחזקת היא לנו בטהרה מכח בדיקת שחרית של היום השביעי⁽⁶⁹⁾.**

חופפת ביום וטובלת בלילה, **בדלא אפשר כגון שחל יום טוב במוצ"ש שאז חייבת לחפוף בערב שבת.**

ושיטה שלישית היא שיטת רבינו תם שפירש את כל הסוגיא לענין חפיפה בערב שבת וטבילה במוצאי שבת, ולא מדברת הסוגיא כלל לגבי דין חפיפה ביום חול אם תיעשה בלילה או ביום.

68. עיין לקמן הערה 71.

69. ולפיכך אין אנו חוששין שמא היא זבה.

67. כך פירש רש"י את הסוגיא, וכתבו התוס' שאף שפסקנו לעיל הלכה כרב חסדא, ומבואר בדבריו שמותר לחוף בערב שבת ולטבול במוצאי שבת, זה במקום הצורך שאי אפשר לחפוף במוצאי שבת כגון שחל במוצאי שבת יום טוב, שאי אפשר לחפוף בו ולפיכך חופפת בערב שבת.

ואולם ה"שאלות דרב אחאי" [הובא בתוס'] פירש **הא דאפשר, היינו, ההלכה שאשה חופפת אלא בלילה, והיינו, שכל אשה מחויבת לחפוף בדוקא בלילה וההלכה שאשה**

וממשיכה המשנה לבאר את חומרת הבדיקה לצורך פרישה בטהרה מימי נדותה:

בדקה עצמה ביום שביעי שחרית ומצאה טמאה. ובין השמשות לא בדקה עצמה, ונמצא כי לא הפרישה בטהרה בבדיקה. אזי אפילו לאחר זמן, אחרי טבילתה, בדקה ומצאה טהורה — הרי זו בחזקת טמאה, כיון שבבדיקתה האחרונה בימי נדותה נמצאה טמאה חיישין שנשארה בטומאתה, שהמשיך הדם לצאת גם בימי זיבתה, ולא עלתה לה טבילה, והרי היא בספק זבה גדולה.

ועתה חוזרת המשנה לבאר את הדין הראשון:

אותה אשה שבדקה עצמה ביום ז' שחרית ומצאה טהורה, ואח"כ לא הפרישה בטהרה בסוף היום השביעי, והחזקונה כטהורה לראייתה, בכל זאת, אם ראתה לאחר כמה ימים הרי היא — **מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה** כדין כל אשה שאין לה וסת, שלפני ראייתה יש לה חזקת טהרה, ובכל זאת כשרואה דם גזרו עליה חכמים שתטמא למפרע⁽⁷⁰⁾, גם כשרואה בימי זיבה [שגזרו טומאה למפרע גם על דם שרואה

בימי זיבה, אף על פי שהיא באותם ימים בחזקת 'מסולקת דמים', שהרי הראיה בימים אלו מוגדרת בתורה כראיה 'בלא עת נדתה'].

וחדוש נוסף — שעל אף שהתברר לעיל [בדף טז] שאין האשה קובעת וסת בימי זיבה, היינו רק לענין שאינה צריכה לחוש לו היות ובימי זיבה היא בחזקת 'מסולקת דמים', אבל היא כן קובעת וסת בימי זיבה לענין טומאה למפרע במקרה שבכל אופן ראתה דם. ולכן כשראתה דם בימי זיבה —

אם יש לה וסת קבוע — דיה שעתה, ואינה מטמאה למפרע, ככל אשה שיש לה וסת ורואה בשעת וסתה.

ב. דעה שניה — דעת רבי יהודה.

רבי יהודה אומר: אין להסתמך על בדיקת שחרית ביום השביעי, אלא —

כל שלא הפרישה, בבדיקה, בטהרה ביום השביעי מן המנחה ולמעלה — הרי זו בחזקת טמאה! דכיון שלא בדקה כדינה בסוף היום, ולא פרשה בטהרה משבעת ימי נדותה, מחזקינן לה כטמאה שתמשיך לראות דם, ושלא עלתה לה טבילה⁽⁷¹⁾.

ואמנם לענין טהרות שנגעה בהן מטמאה למפרע מעת לעת כמבואר בהמשך המשנה.

70. והיינו, שמטמאה היא למפרע את הטהרות בזמן של מעת לעת [24 שעות] קודם ראייה זו או "מפקידה לפקידה" שאם פקדה [בדקה] את עצמה בתוך זמן זה ומצאה שטהורה היא אינה מטמאה למפרע אלא עד זמן בדיקה זו.

71. בפשיטות דעת רבי יהודה שאין מועילה בדיקת "הפסק טהרה" לנדה אלא ביום השביעי מן המנחה ולמעלה, וכן מתבאר בפירוש המשניות להרמב"ם, ואולם מדברי הב"י [קצ"ו עמ' קס"א] והגר"א בביאורו סק"ד נראה, שלדעת רבי יהודה מועיל ההפסק טהרה מן המנחה ולמעלה אפילו בשאר הימים ולא דוקא ביום השביעי, והיינו, שלדעת תנא קמא מועילה בדיקת שחרית בשביעי בלבד, ולדעת רבי יהודה

בטהרה, שלא בדקה בימי נדותה כדינה, ועברו עליה שלשה ימים בימים הראויים לזיבה –

רב אמר: הרי היא זבה ודאי, ולאחר שתספור שבעה נקיים תביא קרבן והוא נאכל כדין קרבן חטאת ודאי, שכיון שלא ביררה שפסק מעינה הרי היא בחזקת רואה דם כאילו ודאי לנו שהמשיך מעינה לנבוע גם בימי זיבה.

ולוי אמר: הרי היא זבה ספק. ומביאה קרבן מספק אך הוא אינו נאכל.

ולא נתבאר באיזה אופן נחלקו רב ולוי, ולכן דנה הגמרא:

אהייא על איזה חלק מהמשנה נאמרו דברי רב ולוי?

אילימא ארישא של המשנה שמדובר באופן שבדקה רק בשחרית של היום השביעי ומצאה עצמה טהורה ולא בדקה מן המנחה ומעלה –

והלא "הרי זו בחזקת טהורה" קתני?

ג. ומביאה המשנה דעה שלישית של "רבנן בתראי".

וחכמים אומרים:

אפילו בדקה עצמה לפני יום השביעי, ואפילו אם בשנים לנדותה [דהיינו: ביום השני של שבעת ימי נדות] בדקה וכבר אז מצאה טהורה, נחשב מעינה כסתום.

ולכן גם אם לא בדקה יותר עד סוף שבעת ימי נדות, ובין השמשות של יום השביעי לא הפרישה בבדיקת טהרה, וטבלה.

ולאחר זמן, אחר יום הטבילה, בדקה ומצאה טמאה, אפילו הכי – הרי זו בחזקת טהורה. ואין לחשוש שחזרה וראתה אחר כן. ולפיכך אין חוששין שמא זבה היא, אלא מוחזקת היא לנו בחזקת טהרה. [ולענין טהרות שנגעה בהן מטמאת מעת לעת, ומפקידה לפקידה]⁽⁷²⁾.

גמרא:

איתמר, שנינו בענין אשה שלא פרשה

השמשות ודעת חכמים שמועילה בדיקת שחרית ביום שלמחרת ליל ראיתה אפילו בשני לנדתה. ועיין לקמן הערה [75].

72. א. בגמרא מתבאר דעה רביעית, שיכולה לפסוק בטהרה אפילו בראשון לימי נדותה.

ב. תוס' הרא"ש מפרש שדברי חכמים במשנה באו לפרש את דעת תנא קמא שאין דעתו שצריך בדוקא לפרוש בטהרה ביום השביעי אלא כוונתו שאין צריך להפריש מן המנחה ביום השביעי אלא אפילו בשחרית, ואפילו בשחרית של היום השני.

אין מועילה אלא מן המנחה ואפילו בשאר הימים [ואף תנא קמא מכשיר בדיקת "מן המנחה" בשאר הימים]. ובסדרי טהרה [קצ"ו סק"ט] תמה על דברי הבית יוסף, מאחר שמועילה בדיקת מן המנחה בשאר הימים האין אפשר שלא תועיל בדיקת שחרית ביום שלאחריו. [ויש לבאר, שכוונת הב"י והגר"א שמשנתנו עוסקת באשה שבדקה מיד אחר סיום ראיתה, וכוונת המשנה שאם ראתה עד ליל שביעי מועילה בדיקה ביום לדעת תנא קמא, ולדעת רבי יהודה אין מועילה משום שיום שראתה בו אין מועילה בדיקת שחרית אלא בין

נדה שבדקה עצמה ביום השביעי שחרית ומצאה טמאה, ובין השמשות לא הפרישה ולאחר ימים בימי זיבה בדקה ומצאה טמאה —

רב אמר: זכה ודאי, ולוי אמר: זכה ספק.

ומבאר הגמרא:

רב אמר: זכה ודאי, כיון דמעיקרא בבדיקתה ביום השביעי נמצאת טמאה, ועכשו גם נמצאת טמאה, הרי היא טמאה ודאי, דהרי היא בחזקת רואה מהיום השביעי עד היום, ונמצא שראתה במשך שלשה ימים רצופים⁽⁷³⁾.

ולוי אמר: ספק זכה — אימר פסקה מלראות ביני וביני, דכיון שבימי זיבה היא נחשבת 'מסולקת דמים' אין לה חזקה שימשך מעינה לנבוע בודאי גם בימים הראויים לזיבה. והדם הנמצא בהתחלה ובסוף אינו מוכיח שהיתה ראייה במשך כל הזמן באמצע.

וכן תנא לוי במתניתא [על המקרה המבואר פסו-ב במשנה בסיפא, שבדקה עצמה ביום השביעי שחרית ומצאה טמאה, ולא הפרישה בסוף היום בטהרה]: אחר הימים, שעברו מספר ימים לאחר היום השביעי שהיתה טמאה בו,

אלא, אסיפא, שבדקה עצמה ביום השביעי שחרית ומצאה טמאה ולא הפרישה בסוף היום בטהרה, וטבלה, ולאחר כמה ימים בדקה עצמה ומצאה טהורה, שכיון שלא פרשה מימי נדות בטהרה יש לחוש שמא ראתה במשך שלשה ימים בימי זיבותה ולאחר מכן פסקה לראות, ונחלקו רב ולוי אי הויא זבה-ודאי או זבה-ספק.

בשלמא דעתו של לוי שהיא "ספקי-זבה", אמרינן מובנת, משום שלאחר שלא הפרישה בטהרה, שלא היתה לה בדיקה טהורה ביום השביעי לא שחרית ולא ערבית, יש לחוש שמא ראתה ביום ח' ט' י' שהם ימי זיבות.

אלא דעתו של רב שהיא "ודאי זכה" כיצד אמרינן? — והרי בדקה עצמה לאחר כמה ימים ומצאה טהורה, ואם כן אין כל ראייה מבדיקה שעשתה בימים הראויים לזיבה שראתה דם, ואם כן כיצד ניתן לקבוע שהיא זכה בודאי על סמך זה שלא פרשה בטהרה מנדותה.

אלא, כי אתמר כשנאמרה מחלוקת רב ולוי — שמעתא באפי נפשה בפני עצמה איתמר נאמרה ולא על דברי המשנה.

וכך נחלקו רב ולוי:

73. הסדרי טהרה [ק"צ ס"ק צ"ג] כתב שדעתו של רב כאן שנעשית "זבה ודאית" מנוגדת לדינו של שמואל [לעיל נח ב] ש"אין האשה מתטמאת מן התורה בנדה או בזבה עד שתרגיש ותראה דם" — [רמב"ם פ"ט א"ב] שהרי כאן נעשית "זבה ודאית" מדאורייתא, וחיבת בקרבן זיבה, אף על פי שלא הרגיש בזמן יציאת הדם, ואין אנו מטמאין אותה אלא מכח "חזקה" שלא

פסקה מלראות דם, ואולם בספר "מרחשת" [ח"א סימן ל"ה ענף ב', א' חלק על דבריו וכתב שכל דינו של שמואל ש"צריכה להרגיש ביציאת הדם" אינו אלא בתחילת הראייה ואולם בסוגייתנו שמחזיקים אנו שראיתה נמשכת מתחילת ימי נדה בלא הפסקה אינה צריכה לחזור ולהרגיש ביציאת הדם בתחילת "ימי זיבתה" משום שהמשך ראית הנדיות [שבאה